

Kongreso pranešimai parodė, kad tęsiami senas tradicijas turintys vardyno ir skolinių tyrimai, gvildenamos įvairios istorinės fonologijos, morfologijos, akcentologijos, žodžių darybos ir sintaksės problemos. Nemaža dėmesio skiriama ir baltų tarmėms, rašto paminklams, baltistikos istorijos klausimams. Taigi lyg ir nematyti visiškai apleistų diachroninės baltų kalbotyros sričių. Vis dėlto daugumas pranešėjų gilinosi į siauras specifines problemas, labai stokojama fundamentalesnius klausimus keliančių pranešimų, kurie stimuliuotų mokslinę mintį. Baltistinių tyrimų koordinavimui ir mokslo pažangai, apskritai baltistinei veiklai plėtoti VI Tarptautinio baltistų kongreso dalyviai įkūrė Tarptautinę baltistų asociaciją, kurios centru pasirinktas Vilnius. Priimtas asociacijos statutai, išrinktas Tarptautinis baltistų komitetas, kurį sudaro 47 žymiausi 24 šalių baltistai. Komiteto prezidentu išrinktas A. Vanagas (Lietuva), viceprezidentais: A. Blinkena (Latvija), R. Eckertas (Vokietija) ir A. Rosinas (Lietuva).

*Vitas Labutis, Albertas Rosinas,
Bonifacas Stundžia*

Colloquium Pruthenicum

1991 m. rugsėjo 30–spalio 1 d. Varšuvos universiteto Baltų filologijos katedra, vadovaujama prof.dr. Wojciecho Smoczyńskiego, surengė tarptautinę konferenciją „Colloquium Pruthenicum“. Kartu buvo paminėtos ir Baltų filologijos katedros įkūrimo Varšuvos universitete pirmosios metinės. Konferencijoje perskaityti 22 pranešimai, po metų išleisti atskira knyga (Colloquium Pruthenicum primum/ Ed. by W. Smoczyński and A. Holvoet, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1992, 184 p.).

Po sveikinimo kalbų konferenciją pradėjo W. Schmalstiegas (JAV) pra-

nešimu apie prūsų kalbos būtąjį laiką. Įvairius prūistikos klausimus nagrinėjo ir kiti pranešėjai. W. Maczaka (Krokva) analizavo neregulius garsų pakitimus, sąlygojamus žodžių vartojimo dažnumo; S. Karaliūnas (Vilnius) įrodinėjo, kad pr. *swintian* „kiaulė“ yra ne germanizmas, o baltiškasis žodis, sietinas su lie. tarm. *svynas* „kiaulių migis, gardas“. V. Zepas (JAV) išskėlė prūsų žuvų pavadinimų svarbą baltų ir indoeuropiečių etimologijai. Atradimu buvo pavadinta J. Levino (JAV) informacija apie nepastebėtas prūsų kalbos glosas 1785 m. Karaliaučiuje išleistame G. Hennigo „Preussisches Wörterbuch“. R. Eckertas (Berlynas) svarstė prūsų kalbos frazeologijos klausimą, W. Smoczyski išskėlė originalią denazalizacijos hipotezę, pagal kurią prūsų kalboje vietoj laukiamo tautosilabinio junginio su n kartais pasirodo dvibalsis arba balsis. P. Vanago (Ryga) pranešimas buvo skirtas prūsų kalbos u kamieno būdvardžiams.

Dalis pranešimų buvo vienaip ar kitaip susiję su prūsų kalba. Šios kalbos reikšmę svarstant baltų ir slavų kalbų bendrystę pabrėžė H. Schalleris (Marburgas); E. P. Hampas (JAV) parodė, kad prūsų kalbos vienaskaitos vardininko formos (pvz., *broti*) yra svarbios ide. žodžio galui atstatyti. G. Michelinis (Parma) ieškojo bendrumų dviejuose vertimuose – prūsiškame Enchiridione ir lietuviškoje „Žemčiūgoje teologiškoje“. Apie prūsų kalbos motyvus latvių asmenvardžių sistemoje kalbėjo O. Bušas (Ryga), apie latvių, lietuvių ir prūsų hidronimų paraleles – L. Balodė (Ryga). P. Udini (Piza) aptarė Vaidevučio mitą P. Giambullario „Prūsijos aprašyme“ (1566). L. Palmaitis (Kaunas) ir B. Savukynas (Vilnius), negalėjęs atvykti į konferenciją, pranešimus perskai-

tė B. S t u n d ž i a. Pirmajame pranešime paliesta viena prūsų veiksmožodžio problema, antrajame įrodinėta *Liškiavos* vardą esant jotvingišką. Jotvingių problematikai buvo skirtas M. H a s i u k o (Poznanė) pranešimas.

Keletas pranešėjų nagrinėjo bendresnius baltistikos ar atskirų rytų baltų kalbų klausimus. A. B l i n k e n a (Ryga) aptarė baltų kalbų būdvardžių raidos tendencijas, šios informacijos autorius – ide. *ā-collectivum* refleksus rytų baltų kalbose ir šios kategorijos reikšmę vardažodžio kirčiavimo raidai. A. H o l v o e t o (Varšuva) pranešime svarstyta latvių kalbos linksniavimo sistemos raidos kryptys. K. S z c z e ś n i a k (Gdanskas) analizavo Goldapės apylinkių (netoli Olštyno) baltiškų vietovardžius. I. D a n k a (Lodzė) pranešimą apie baltų ir graikų kalbų leksikos bendrybes perskaitė lotyniškai, lotynų kalba ir diskutavo.

Bonifacas Stundžia

JONO KAZLAUSKO DIENA

Siekdama paskatinti lietuvių kalbos istorinės gramatikos, etimologijos ir onomastikos tyrimus ir įamžinti žymiųjų mūsų kalbininkų Jono Kazlausko ir Kazimiero Būgos atminimą, Baltų filologijos katedra 1991 m. nutarė pamečiui (lapkričio 7 d.) tarp baltistikos kongresų rengti Jono Kazlausko ir Kazimiero Būgos konferencijas. Jono Kazlausko konferencija skiriama istorinės gramatikos dalykams, o Kazimiero Būgos – etimologijos ir onomastikos problemoms.

1992 m. lapkričio 7 d. įvyko pirmoji konferencija, pavadinta „Jono Kazlausko diena: istorinės gramatikos dalykai“. Joje perskaityta 15 pranešimų. Veikė dvi sekcijos: fonetikos bei akcentologijos ir morfologijos sekcija. Konferencijoje, be Lietuvos aukštųjų mokyklų ir mokslo

įstaigų mokslininkų, dalyvavo ir užsienio šalių istorinės gramatikos tyrėjų.

Fonetikos ir akcentologijos sekcijoje perskaityti 7 pranešimai, kurių dauguma – dialektologiniai arba labai glaudžiai susiję su tarmėmis. Kazimieras G a r š v a pamėgino chronologiškai surikiuoti fonetinius pakitimus, vykusius šiaurės panevėžiškių tarmėje („Šiaurės panevėžiškių fonetikos raida“). Pranešėjo nuomone, pirmiausia nosiniai balsiai *ę, q* virte *ę, o*, po to buvęs sukietintas priebalsis *l* etc. Patys naujausi procesai – nekirčiuotų *u, a* po minkštųjų priebalsių tam tikrose pozicijose vertimas *i/ę*. Alekso G i r d e n i o pranešime „Protezės ištakos – išorės sandhyje“ argumentuotai parodyta, kad protetinis *j-* atsirado dėl išorės sandhio, o pridėtinis *v-* laikytinas antriniu. Šią išvadą, be kita ko, įgalino padaryti labai kruopšti tarmių faktų analizė. Vladas G r i n a v e c k i s kalbėjo apie J. Kazlausko indėlį į žemaičių tarmės tyrimą („Jonas Kazlauskas – žemaičių tarmės tyrėjas“). Laimos G r u m a d i e n ė s pranešime „Balsių transfonologizacijos tendencija periferinėse pietų aukštaičių šnektose“ parodyta, kaip kinta vokalizmo sistema aktyvių kalbinių kontaktų zonoje, sutrikus kiekybės priešpriešai. Su istorine dialektologija buvo susijęs ir Skirmanto V a l e n t o pranešimas „Indoeuropiečių *ō* likimas ir *šlavė/šlovė*“. Į formų *šlavinti* „laininti“ ir *šlovinti* „garbinti“ skirtumą pranešėjas linkęs žiūrėti kaip į šaknies balsių kaitą ide. *ō : *ō*. Tokiu atveju variantas *šlav-* laikytinas senesniu, beje, suponuojamu ir hidronimams *Šlavė, Šlāvantas* etc. (tradiiciškai šie vardai siejami su *šlūoti*).

Du pranešimai buvo skirti akcentologijos klausimams. Danguolė M i k u l ė n i e n ė įrodinėjo, kad prieš akūtinį galūnių trumpėjimą žodžio galo cirkumfleksiniai *ai, aiū, ei* ir akūtiniai *ie, iuo* turėję